

การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นน่าน*

BUDDHIST CREATIVE COMMUNICATION OF TEENAGERS IN NAN PROVINCE

ณัฐชานันท์ สิริธัญโรจน์

Natchanan Sirithanyarot

โสภณ บัวจันทร์

Sophon Buachan

ชำนาญ เกิดช่อ

Chamnarn Kerdchor

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College, Thailand

E-mail: phdmbu3.029@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นน่าน ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมภาษาสมองและกลุ่มนักวิชาการ จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มาโดยเจาะจงคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสาระ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณนาความผลการศึกษวิจัยพบว่า การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ได้แก่ การสื่อสารตามหลักวาจาสุภาสิต ในมงคลสูตร 38 ข้อที่ 10 ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) ต้องเป็นคำจริง สัจจา ภาสิตา โหติ 2) ต้องเป็นคำสุภาพ สนิหยา ภาสิตา โหติ 3) พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ อตถสยหิตา ภาสิตา โหติ 4) พูดด้วยจิตเมตตา เมตตจิตเตน ภาสิตา โหติ 5) พูดถูกกาลเทศะ กาเลน ภาสิตา โหติ เรียกว่าการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ เพราะประกอบด้วยหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งสื่อสารส่งสัญญาณไปในทิศทางที่ดีเป็นบวกกับตนเอง คือ ตัวผู้ส่งสารและเป็นผู้รับสารไปด้วยในตนเอง และกับผู้อื่นคือบุคคลคนอื่น ได้แก่ ส่วนรวม หมายถึง สังคม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเอง บุคคลผู้อื่น และส่วนรวม องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ TPBMTP Model หมายถึง T-Truth (คำ

* Received January 3, 2022; Revised February 26, 2022; Accepted June 9, 2022

สัจจริง-เว้นคำเท็จ) P-Polite (คำสุภาพ-เว้นหยาบคาย) B-Benefit (มีประโยชน์-เว้นโทษ) M-Merciful (มีเมตตา-เว้นไร้น้ำใจ) TP-Time and Place (กาลเทศะ-เวลาและสถานที่)

คำสำคัญ : การสื่อสาร, สร้างสรรค์, เชิงพุทธ

Abstract

The thesis is a part of the research titled "A Buddhist way on the creative and safe communication of adolescents". It is a qualitative research. The objective was a Buddhist study of the creative and safe communication of adolescents in Nan province. The population and targeted group of this research selected, were consisted of 3 groups: Buddhist monks, experts in NLP and scholars were divided into groups of 15 each. The research instruments were the questionnaire obtained by purposive sampling. And, Interview data analyzed, was the presentation in turn of descriptive form. It was found that the creativity of Buddhist communication was Right Speech including Mangkala Sutta: 38 steps towards Enlightened living blessing. At 10 steps, the right speech was consisted of 5 types: 1) Must speak truth (saccā bhāsitā hoti) 2) Must speak politely (saṇhā bhāsitā hoti) 3) useful things to be saying (atthasañhitā bhāsitā hoti) 4) mercy speech with prejudice (mettacittena bhāsitā hoti) 5) a right time to speak (kālena bhāsitā hoti). It was said that the creativity of Buddhist communication was Buddha's teachings. He was communicant in the right way and a genius one who knows the right time to communicate with others or the public. The social communication was benefit for oneself, others and communities. The new knowledge was composed of TPBMTP Model: T-Truth (speak truth) P-Polite speak politely) B-Benefit (useful things) M-Merciful (mercy speech) TP-Time and Place (a right time).

Keywords: Communication, Creative, Buddhist

บทนำ

การสื่อสารนั้นเป็นกระบวนการวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดความรู้ความเข้าใจความปรารถนาความต้องการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการที่ถูกต้องเหมาะสมจึงต้องสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (ณัฐชานันท์ สิริธัญโรจน์, 2564) แปลความว่ามนุษย์ผู้เป็นสัตว์สังคมนั้น แม้ว่าจะมีการสื่อสารมาตั้งแต่ได้ชีวิตใหม่อยู่ในท้องก็ตาม ก็ต้องอยู่ร่วมกับสังคม

มนุษย์ที่รายล้อมรอบด้านทั้งหกทิศปฏิสัมพันธ์กับเราอยู่ (ที.ปา. (ไทย) 11/198-204/202-206) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์จึงต้องมีความจำเป็นมาก เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการครองชีวิต (เบญจมาศ ข้าสกุล, 2565) เท่านั้นยังไม่พอต่อการดำเนินชีวิตจึงจำเป็นต้องใช้หลักพุทธวิธีสื่อสารสร้างสรรค์อย่างแท้จริง (วาจาสุภาสิตข้อที่ 10 ในมงคลสูตร) จึงจะครบถ้วนกระบวนการความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นสืบต่อไป (ช.ช. (ไทย) 25/5/3; ช.สุ. (ไทย) 25/317/376) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สามารถแยกความหมายออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 2) พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และ 3) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธ ประการที่หนึ่ง การสื่อสารเป็นกระแสแห่งการส่งข้อมูล ข่าวสาร ความหมาย เนื้อความ ความรู้สึกนึกคิด ความปรารถนา ความต้องการ ความเข้าใจ เป็นการถ่ายทอดคำสั่งหรือความหมาย เป็นการสั่งการ การส่งสัญญาณ การบอกกล่าว ประกาศ แจ้ง ให้ทราบ (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), 2559) เป็นวิธีการนำถ้อยคำ ข้อความ หรือหนังสือ เป็นต้น จากบุคคลหนึ่งหรือสถานที่หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกสถานที่หนึ่งโดยมีสื่อพาไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) แม้แต่การพูดคุยกับตนเอง (กรัชกาย) (พระมหาอารีย์ พลธิโก และคณะ, 2558) การปรารภเตือนตนเอง (อดตนา โจทยุตตาน) (ช.ธ. (ไทย) 25/66) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ก็ถือว่าเป็นการสื่อสารด้วยเหมือนกัน เป็นการปรับทัศนคติจากมิจฉาทิฐิความเห็นผิดมาเป็นสัมมาทิฐิความเห็นที่ถูกต้อง ตามหลัก NLP การโปรแกรมจิตประสาท (Bandler Richard, Grinder John, 1975) ตนเองหรือถูกโปรแกรมจิตด้วยบุคคลอื่น ประการที่สอง การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ สร้างสรรค์เชิงพุทธ

พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง สุภาสิตาวาจา เป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่เป็นอุดมมงคลตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์ 5 ได้แก่ 1) วาจาที่กล่าว (ถูกต้อง) ตามกาล 2) วาจาที่กล่าวเป็นความจริง 3) วาจาที่กล่าวอ่อนหวาน 4) วาจาที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์ 5) วาจาที่กล่าวประกอบด้วยเมตตา (วสิน อินทสระ, 2557) หมายความว่า 1) ต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่เสกสรรค์ปั้นแต่งขึ้นมา เป็นคำพูดที่ไม่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่บิดเบือนจากความจริง ไม่เสริมความ ไม่อำความ ต้องเป็นเรื่องจริงเท่านั้น 2) ต้องเป็นคำสุภาพอ่อนโยน เป็นคำพูดไพเราะเสนาะหู ซึ่งกลั่นกรองออกมาจากหัวใจที่บริสุทธิ์ ไม่เป็นคำหยาบบาดหู คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี คำหยาบนั้นฟังก็ระคายหู แค่อคิดถึงก็ระคายใจ 3) พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีทั้งแก่คนพูดและคนฟัง ถึงแม้คำพูดนั้นจะจริงและเป็นคำสุภาพ แต่ถ้าพูดแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไร กลับจะทำให้เกิดโทษ ก็ไม่ควรพูด 4) พูดด้วยความรักจิตเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดี อยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่งขึ้นไป ในประเด็นนี้หมายถึงว่าแม้จะพูดจริง เป็นคำสุภาพ พูดแล้วเกิดประโยชน์ แต่ถ้าจิตยังคิดโกรธมีความริษยา ก็ยังไม่สมควรพูด เพราะผู้ฟังอาจรับไม่ได้ ถ้วยคำที่กล่าวด้วยจิตขุ่นมัว แม้เพียงประโยคเดียวก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงอย่างไม่อาจให้

อภัยได้ 5) พุดถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่เมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะ ไม่ถูกกาลเทศะ ผู้ฟังยังไม่พร้อมที่จะรับแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียได้ เช่น จะกลายเป็นประจานหรือจับผิดกันไป คำว่าพุดถูกเวลา (กาล) คือ รู้ว่าเวลาไหนควรพุด เวลาไหนยังไม่ควรพุด ควรพุดนานเท่าไร ต้องคาดผลที่จะเกิดขึ้นไว้ด้วย คำว่าพุดถูกสถานที่ (เทศะ) คือ รู้ว่าในสถานที่ไหน เหตุการณ์แวดล้อมเช่นไรจึงสมควรที่จะพุด หากพุดออกไปแล้วจะมีผลดีหรือผลเสียอย่างไร เช่น มีความหวังดีอยากเตือนเพื่อนไม่ให้ดื่มสุราเมรัยสิ่งเสพติดให้โทษ แต่ไปเตือนขณะเพื่อนกำลังเสพมันเมาอยู่ในหมู่เพื่อนฝูงทำให้เขาเสียหน้า อย่างนั้นนอกจากเขาจะไม่ฟังแล้ว เราเองอาจเจ็บตัวได้ “คนฉลาดไม่ใช่เป็นแต่พุดเท่านั้น ต้องนิ่งเป็นด้วย คนที่พุดเป็นนั้นต้องรู้ในสิ่งที่ไม่ควรพุดให้ยิ่งกว่าสิ่งที่ควรพุด”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์
2. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์
3. เพื่อศึกษาการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทน” เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์และปลอดภัยในเด็กวัยรุ่น” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. **รูปแบบของการวิจัย** เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 เป็นการศึกษาเชิงเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และพุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ จากแนวคิดทฤษฎีเอกสารวิชาการทั่วไป พระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะที่ 2 เป็นการลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่วิจัยจังหวัดนันทนเกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธ ทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาวิเคราะห์สร้างองค์ความรู้ใหม่

2. **กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)** ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่จังหวัดนันทน ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จำนวน 15 ท่าน คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารสร้างสรรค์ (นักการสื่อสาร) จำนวน 5 ท่าน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ (นักพุทธศาสตร์) จำนวน 5 ท่าน และ 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ (นักวิชาการ) จำนวน 5 ท่าน

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบเจาะจง ตามคุณสมบัติในแต่ละกลุ่มที่ตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารสร้างสรรค์ (นักการสื่อสาร) จำนวน 5 ท่าน มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีประสบการณ์มากในเรื่องการสื่อสารสร้างสรรค์ 2) เป็นผู้ใหญ่มีความรู้ความสามารถด้านการสื่อสาร 3) เป็นนักการสื่อสารอยู่ในปัจจุบัน 4) เป็นผู้เคารพต่อจรรยาบรรณวิชาชีพนักการสื่อสาร

3.2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ (นักพุทธศาสตร์) จำนวน 5 ท่านมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีประสบการณ์มากในเรื่องพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ 2) เป็นผู้ใหญ่มีความรู้ความสามารถด้านพุทธวิธีการสื่อสาร 3) เป็นนักการสื่อสารอยู่ในปัจจุบัน 4) เป็นผู้เคารพต่อจรรยาบรรณวิชาชีพนักพุทธศาสตร์

3.3 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ (นักวิชาการ) จำนวน 5 ท่านมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีประสบการณ์มากในเรื่องการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ 2) เป็นผู้ใหญ่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านการสื่อสารและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) เป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษาอยู่จนถึงปัจจุบัน 4) เป็นผู้เคารพต่อจรรยาบรรณวิชาชีพอาจารย์

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นจังหวัดน่าน แล้วมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ และคำถามวิจัย จากนั้นได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยกำหนดการสร้างแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นจังหวัดน่าน ซึ่งมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประการแรก การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย มีรูปแบบการสื่อสารสร้างสรรค์ 2 ลักษณะ คือ 1) วัยรุ่นสื่อสารกับตนเอง เช่น ปรึกษากับกระจก การรำพึงรำพัน การเตือนตนเอง (อดทน จิตตนา) เป็นต้น และ 2) ผู้อื่นสื่อสารกับวัยรุ่น/วัยรุ่นสื่อสารกับผู้อื่น เช่น สังคม กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นซึ่งแวดล้อมอยู่รอบตัววัยรุ่น (ทิศ 6) คือ มารดาบิดา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ บุตรภรรยาสามี มิตรสหาย ผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือ ผู้นำจิตวิญญาณ เป็นกัลยาณมิตรปฏิบัติหน้าที่ที่ดีต่อกัน

ประการที่สอง พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 หลักการ คือ 1) หลักสันติสนา-แจ่มแจ้ง/ชี้ชัด 2) หลักสมาทปนา-จูงใจ/เชิญชวน 3) หลักสมุตเตชนา-แก้แกล้ง/แก้แค้น 4) หลักสัมปหังสนา-ร่าเริง/เบิกบาน ส่วนผู้ส่งสารต้องประกอบด้วย หลักกัลยาณมิตรของผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในการสื่อสารกับผู้อื่นใช้หลักวาจาสุภาสิต 5 ประการ คือ 1) วาจาที่กล่าว (ถูกต้อง) ตามกาล 2) วาจาที่กล่าวเป็นความจริง 3) วาจาที่กล่าวอ่อนหวาน 4) วาจาที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์ 5) วาจาที่กล่าวด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา และข้อมูลข่าวสารต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ สัจจะ-เรื่องจริง ตถตา-เรื่องแท้ กาละ-เหมาะสมกับเวลา ปิยะ-ชอบถูกใจ อัตตะ-เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งมีหลักในการตัดสินใจเชื่อถือข้อมูลข่าวสารตามแนวกาลามสูตร 10 4) และมีผู้รับสารแยกตามหลักสติปัญญา 4 ระดับ (บุคคล 4 จำพวก)

ประการที่สาม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทน มีการสื่อสาร 2 ประการ คือ 1) สื่อสารกับตนเอง 2) สื่อสารกับผู้อื่น ด้วยพุทธลีลาการสื่อสาร 4 ประการ คือ 1) สันติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา 2) สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้แก้แกล้ง/แก้แค้น บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก 4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้แช่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน พังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ

4.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย คือ 1) สร้างเครื่องมือขึ้นเองตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย เสร็จแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่านตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและขอคำปรึกษาแนะนำแล้วนำมาปรับแก้ตามนั้น 2) ขอหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจากบัณฑิตวิทยาลัยจำนวน 3 ท่านได้ตรวจเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกรอบแนวคิดหรือเปล่า 3) เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์การวิจัยให้แล้ว นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามการวิจัย และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะ 4) ปรับปรุงแก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์ไปเรียนแก้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบและตรวจดูความเรียบร้อยเพื่อจะได้นำแบบสอบถามไปใช้สัมภาษณ์ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) ขอหนังสืออนุญาตสัมภาษณ์งานวิจัยถึงผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ 2) นัดแนะผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ และได้กำหนดวันเวลาและสถานที่ในการวิจัย 3) เตรียมเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้พร้อม เช่น แบบ

สัมภาษณ์ กล้องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง สมุดปากกาจดบันทึก ยานพาหนะ อาหาร เครื่องดื่ม ตลอดถึงผู้ช่วยนักวิจัย เป็นต้น 4) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งแนะนำชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งจริยธรรมในการวิจัยอย่างละเอียดจนเข้าใจแจ่มแจ้ง ร่วมทั้งการลงชื่อในการยินยอมให้สัมภาษณ์ และแจ้งให้ทราบถึงการถอนตัวจากการเป็นอาสาสมัครได้ทุกเมื่อ เมื่อมีความไม่สบายใจเกิดความวิตกกังวลขึ้นเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลคือ 1) ในเชิงเอกสาร ใช้กระบวนการวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ เนื้อหาเกี่ยวกับ (1) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (2) พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (3) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทบุรี 2) ในเชิงการสัมภาษณ์ ได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จัดกลุ่มเนื้อหาไว้แต่ละประเด็นเพื่อให้ได้คำตอบตามคำถามวิจัยและตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ประเด็นที่หนึ่ง การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ประเด็นที่สอง พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ประเด็นที่สาม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทบุรี พร้อมทั้งประเด็นย่อยในแต่ละข้อด้วย เพื่อหลอมรวมสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทบุรี

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์และปลอดภัยในเด็กวัยรุ่น” พบว่า พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์ ขอแยกออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 2) พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 3) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทบุรี

ประเด็นแรก การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ พบว่า การสื่อสารแบบสร้างสรรค์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ **การสื่อสารแบบสร้างสรรค์กับตนเอง** การสื่อสารภายในตน (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารของบุคคลเพียงคนเดียว เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร มีระบบประสาทส่วนกลางทำหน้าที่ทั้งรับทั้งส่งภายในตนเองเมื่อมีข้อมูลข่าวสารมากระทบกับระบบประสาททั้ง 6 คือทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ประสาทและสมองจะรับวิเคราะห์เกิดภาพและบันทึกไว้ในหมวดความจำเพื่อส่งสารต่อไป การสื่อสารภายในตนมีหลายอย่าง เช่น การนั่งสมาธิ การคิด การวิเคราะห์ การรำพึง การร้องเพลง ฟังเพลง เป็นต้น การสื่อสารภายในตนนี้ มีความสำคัญยิ่ง ผู้ส่งสารที่ดีต้องรู้จักตน ซึ่งตนนั้นประกอบด้วยกายกับจิตส่วนที่เป็นกาย ประกอบด้วยระบบประสาทแห่งการรับรู้เป็นช่องทางของสารที่จะเข้ากระทบ

กับจิตคือผู้รับรู้ สารคือรูป ผ่านช่องทางคือตา มากระทบกับจิต จิตรับรู้และสื่อสารกับตนเองได้ว่า นั่นคือรูป สารคือเสียง ผ่านช่องทางเข้ามาทางหู มากระทบกับจิต จิตรับรู้ว่านั่นคือเสียง สารอย่างอื่น เช่น กลิ่น รส สัมผัส ก็ผ่านช่องทางเฉพาะของมันเข้ามา กระทบกับจิต จิตรับรู้ว่านั่นคือเสียง สารอย่างอื่นเช่นกลิ่น รส สัมผัสก็ผ่านช่องทางเฉพาะของมันเข้ามากระทบกับจิต จิตรับรู้และสื่อสารกับตนเองได้ว่า นั่นคือกลิ่น รส รู้สึก เป็นต้น ผู้ส่งสารที่ดีมีประสิทธิภาพคือผู้ที่สามารถสื่อสารภายในตนได้ดี มีจิตใจที่ฝึกดีแล้ว

การสื่อสารแบบสร้างสรรค์กับผู้อื่น (การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารสาธารณะหรือการสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Public or large group Communication) การสื่อสารในองค์กร (Organizational Communication) การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นการสื่อสารกับสังคมมนุษย์ที่แวดล้อมตัวเราเอง ทั้ง 6 ทิศ คือ ทิศเบื้องหน้ามารดาบิดา-บุตร ทิศเบื้องขวาครูอุปฌาย์อาจารย์-ศิษย์ ทิศเบื้องหลังบุตรภรรยา-สามี ทิศเบื้องซ้ายมิตร-สหาย ทิศเบื้องล่างปาวผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือ-นาย ทิศเบื้องบนผู้นำจิตวิญญาณ-สาวก เป็นกัลยาณมิตรปฏิบัติหน้าที่ที่ดีต่อกัน เช่น บิดามารดาผู้เป็นบุพพการีย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา คือ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หาคู่ครองที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร บุตรธิดาผู้กตัญญูทวดเทวีที่พึงบำรุงมารดาบิดาเป็นการตอบแทนท่านทั้งสองผู้เป็นทิศเบื้องหน้า คือ 1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ 2) ช่วยทำการงานของท่าน 3) ดำรงวงศ์สกุล 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน อย่างนี้ถือว่า เป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธเป็นไปตามทำนองครองธรรม

ประเด็นที่สอง พุทธวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 หลักการ คือ 1) หลักสันติสนา-แจ่มแจ้ง/ชี้ชัด อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนงูมีมือไปดูเห็นกับตา 2) หลักสมาทปนา-จงใจ/เชิญชวน จงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3) หลักสมุตเตขนา-กล่าวกล้า/คึกคัก เราใจให้กล่าวกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก 4) หลักสัมปหังสนา-ร่าเริง/เบิกบาน ชโลมใจให้แจ่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ ส่วนผู้ส่งสารต้องประกอบด้วยหลักกัลยาณมิตรที่พึงประสงค์ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 คือ เป็นผู้รู้จักธรรมคือเหตุ หลักการ หลักสัจจะ เนื้อหาสาระที่จะสื่อสาร รู้แจ้งแทงตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตนเอง เป็นผู้รู้จักอรรถคือผล รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ประโยชน์ ความต้องการ เป้าหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน เป็นผู้รู้จักตนเอง คือ รู้ว่าตนคือใคร มีความพร้อม มีความรู้ มีความสามารถในการสื่อสารมากน้อยแค่ไหน การรู้จักตนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะนำไปสู่การยอมรับตนแล้วจะเปิดเผยตน สามารถสื่อสาร

ภายในตนได้อย่างดีจึงผู้สามารถสื่อสารภายในได้ดีจะเป็นคนที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุผลผลทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่ง เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอดี รู้จักประมาณในการสื่อสาร คือ ไม่ส่งสารซ้ำซากมาก-น้อยเกินไป การรู้จักตนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้ว จะนำไปสู่การยอมรับตนแล้วจะเปิดเผยตน สามารถสื่อสารภายในตนได้อย่างดีจึงผู้สามารถสื่อสารภายในได้ดีจะเป็นคนที่สามารถรับรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณที่สุขุมรอบคอบ มีเหตุผลผลทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่ง เป็นผู้รู้จักกาลเวลา คือ ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาไหนควร ไม่ควร ต้องตระหนักถึงเวลาอันเหมาะสม หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสารแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในตน การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้วบางที่ยังอาจมีเรื่องมีราวตามมาด้วย เป็นผู้รู้จักชุมชนสถานที่ คือ รู้จักสังคม ชุมชน เรียกว่า รู้จักกลุ่มผู้รับสาร/กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้รู้จักบริบทบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล ว่าผู้รับสารแต่ละคน แต่ละกลุ่มมีลักษณะอุปนิสัยจำเพาะเป็นของตนเอง สามารถแยกแยะผู้รับสารได้ดี ในทางพระพุทธศาสนาแยกแยะกลุ่มผู้รับสารออกเป็น 4 กลุ่ม คือ อุคฆฏิตัญญ-ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นเท่านั้น วิปจิตัญญ-ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้เมื่ออธิบายหัวข้อที่ยกขึ้นเท่านั้น เนยย-ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้เมื่อได้รับการฝึกฝนอบรมบ่อยๆ ปทปรม-ผู้ส่งสารต้องใช้บทบาทอย่างมากจึงจะเข้าใจได้อย่างอยากเย็นแสนเชย ในส่วนของการสื่อสารกับผู้อื่นนั้นต้องใช้หลักวาจาสุภาษิต 5 ประการ คือ 1) วาจาที่กล่าว (ถูกต้อง) ตามกาล-กาเลน ภาสิตา โหติ 2) วาจาที่กล่าวเป็นความจริง-สัจจา ภาสิตา โหติ 3) วาจาที่กล่าวอ่อนหวาน-สมุหา ภาสิตา โหติ 4) วาจาที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์-อตถสยหิตา ภาสิตา โหติ 5) วาจาที่กล่าวด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา-เมตตจิตเตน ภาสิตา โหติ และข้อมูลข่าวสารต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ สัจจะ-เรื่องจริง ได้แก่ เรื่องที่เสนอต่อมวลชนนั้น ต้องเป็นเรื่องจริงเสมอหรือส่งสารตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือน ตถตา-เรื่องแท้ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้นต้องเป็นเรื่องแท้เสมอตามสภาพที่แท้จริงไม่คาดเดาไม่แต่งแต้มใส่สีใส่ไข่ กาละ-เหมาะสมกับเวลา เรื่องที่เสนอนั้นต้องเหมาะสมกับกาลเวลา ปิยะ-ชอบถูกใจ เรื่องที่เสนอนั้นเป็นเรื่องที่คนชอบหรือเสนอโดยวิธีที่ผู้รับสารชื่นชอบ อตถะ-เป็นประโยชน์ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้นต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม บางเรื่อง อาจไม่เหมาะสมกับเวลา อาจจะไม่เป็นที่ชอบใจของคนบางกลุ่มบางคน แต่เมื่อเสนอเรื่องนั้นไปแล้วควรคำนึงถึงแก่นสารที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชน พร้อมทั้งมีหลักในการตัดสินใจเชื่อถือข้อมูลข่าวสารตามแนวกาลามสูตร 10 คือ มา อนุสสเวณะ อย่าปักใจเชื่อโดยฟังตามกันมา มา ปริมปรายะ อย่าปักใจเชื่อโดยทำสืบกันมา มา อิติกริยะ อย่าปักใจเชื่อโดยตื่นข่าวลือ มา ปิฎกสัมปทานะ อย่าปักใจเชื่อเพราะอ้างตำรา มา ตักกะเหตุ อย่าปักใจเชื่อโดยนึกเดา มา นะยะเหตุ อย่าปักใจเชื่อโดยคาดคะเน มา อาการะปะริวัตักกะนะ อย่าปักใจเชื่อโดยตรึกตรองตามอาการ มา ทิฏฐินิฆมานักขันติยา อย่าปักใจเชื่อโดยพอใจว่าตรง

กับความเห็นของตน มา ภัพพะรูปะตายะ อย่าปักใจเชื่อเพราะเห็นว่าผู้พูดควรเชื่อถือได้ และ มา สมโณ โน ครุติ อย่าปักใจเชื่อเพราะเห็นว่าสมณะนี้เป็นครูเรา แต่ให้สอบสวนทวนความจนรู้ได้ชัดด้วยตนเองเสียก่อนแล้วจึงเชื่อถือข้อมูลข่าวสารนั้นได้อย่างสนิทใจ ถึงจะเป็น “พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์” หรือจะเรียกว่า “การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ”

ประเด็นที่สาม การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นนันทน พบว่า เด็กวัยรุ่นนอกจากจะนำความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสื่อสารการพูดการคิดและการกระทำกับตนเองและผู้อื่นคือบุคคลที่แวดล้อมรอบตนทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 บิดามารดาปู่ตาย่ายาย วัยรุ่นต้องสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ถึงการปฏิบัติหน้าที่ของท่านที่ได้กระทำการสื่อสารกับวัยรุ่นมาก่อน 5 ประการ คือ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา 4) หาคู่ครองที่สมควรให้ 5) มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร และวัยรุ่นเมื่อรู้อุปการะคุณของท่านแล้วก็ต้องสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ตอบแทนท่านด้วย 5 วิธีการเช่นกัน คือ 1) ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ 2) ช่วยทำการงานของท่าน 3) ดำรงวงศ์สกุล 4) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

กลุ่มที่ 2 ครูอาจารย์ สื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน 5 วิธี คือ 1) ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี 2) สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 3) สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง 4) ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ 5) สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ (สอนฝึกให้รู้จักเลี้ยงตัวรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี) ดังนั้น วัยรุ่นจึงสื่อสารปฏิการแก่ท่านด้วย 5 วิธีการ คือ 1) ลูกต้อนรับ 2) เข้าไปหา (เพื่อบำรุงคอยรับใช้ ปรีกษา และรับคำแนะนำ เป็นต้น) 3) ใฝ่ใจเรียน (คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา) 4) ประณิบัติ ช่วยบริการ 5) เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ (คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญ) กลุ่มที่ 3 บุตรภรรยาสามี (แฟน-หากไม่มีก็พึงสำเหนียกไว้) สื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ของตนหากเป็นผู้ชาย 5 วิธี คือ 1) ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา 2) ไม่ดูหมิ่น 3) ไม่นอกใจ 4) มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ 5) หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญตามโอกาส ดังนั้น หากวัยรุ่นเป็นผู้หญิงก็ต้องสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ของตนตอบแทน 5 ประการ คือ 1) จัดงานบ้านให้เรียบร้อย 2) สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี 3) ไม่นอกใจ 4) รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ 5) ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง

กลุ่มที่ 4 มิตรสหาย วัยรุ่นพึงสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ต่อเพื่อนก่อน 5 วิธีการ คือ 1) เมื่อเพื่อนประมาทช่วยรักษาป้องกัน 2) เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน 3) ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้ 4) ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร ดังนั้น วัยรุ่นจึงสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ตอบแทนเพื่อนด้วย 5 วิธีการ คือ 1) เผื่อแผ่แบ่งปัน 2) พุดจามีน้ำใจ 3) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) มีตนเสมอร่วมสุขร่วมทุกข์กัน 5) ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

กลุ่มที่ 5 นายจ้าง ผู้สนับสนุนช่วยเหลือวัยรุ่น พึงสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ 5 วิธีการ คือ 1) เริ่มทำการงานก่อนนาย 2) เลิกงานทีหลังนาย 3) ถือเอาแต่ของที่นายให้ 4) ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น 5)

นำเกียรติคุณของนายไปเผยแพร่ ดังนั้น เมื่อวัยรุ่นได้รับการช่วยเหลือแล้วพึงตอบแทน 5 วิธีการ คือ 1) จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ 2) ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ 3) จัดสวัสดิการดีมีช่วยรักษาพยาบาลให้ยามเจ็บไข้เป็นต้น 4) ได้ของแปลกพิเศษมาก็แบ่งปันให้ 5) ให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร กลุ่มที่ 6 พระสงฆ์ ผู้สูงด้วยคุณธรรม และเป็นผู้นำทางจิตใจ วัยรุ่นพึงสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน 5 วิธีการ คือ 1) ห้ามปรามจากความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี 3) อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี 4) ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง 5) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง 6) บอกทางสวรรค์คือทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้ ดังนั้น วัยรุ่นเมื่อรู้อุปการะคุณของท่านแล้วก็ต้องสื่อสารถึงการปฏิบัติหน้าที่ตอบแทนท่านด้วย 5 วิธีการ คือ 1) จะทำอะไรก็ทำด้วยเมตตา 2) จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา 3) จะคิดสิ่งใดก็คิดด้วยเมตตา 4) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ 5) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 เป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เชิงพุทธของเด็กวัยรุ่นจังหวัดน่าน ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวาจาสุภาสิต มีความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารตามหลักกาลามสูตร คุณสมบัติของผู้รับ-ส่งสารตามหลักสัปปุริสธรรม และผู้ส่งสารเป็นเพื่อนที่ดีตามหลักกัลยาณมิตร และวัยรุ่นต้องใช้วาทศิลป์ในการสื่อสารทั้งกับตนเองและบุคคลรอบข้างตามหลักพุทธลีลาการสื่อสาร 4 ประการ คือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ลัวกล้า และร่าเริง

อภิปรายผล

ประเด็นแรก การสื่อสารแบบสร้างสรรค์ 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารแบบสร้างสรรค์กับตนเอง การสื่อสารภายในตน (Intrapersonal Communication) เช่น การนั่งสมาธิกรรมฐาน การทำวิปัสสนากรรมฐาน การคิดวิเคราะห์ การรำพึงรำพันกับตนเอง การคุยกับกระจก การเตือนตนด้วยตนเอง การท่องจำ การจำสาธยาย เป็นต้น การสื่อสารแบบสร้างสรรค์กับผู้อื่น คือ การสื่อถึงสังคมมนุษย์ที่แวดล้อมตัวเราทั้ง 6 ทิศ คือ มีบิดามารดาผู้เป็นบุพพการีย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา ด้วยการห้ามปรามจากความชั่ว เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วัยรุ่นช่วงมัธยมปลาย มีความพร้อมที่จะพัฒนาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้ว การสื่อสารสร้างสรรค์กับตนเองพึงกระทำได้ดีมีวุฒิภาวะสูงพอสมควร จากที่ได้ศึกษาเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ เพื่อนฝูงมิตรสหาย สภาพแวดล้อม เป็นต้น ทำให้เป็นผู้มีข้อมูลพอที่จะทำการสื่อสารสร้างสรรค์กับตนเองและผู้อื่นได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับสมชัย ศรีนอก เรื่อง “พุทธสื่อสาร” ที่กล่าวไว้สรุปได้ว่า การสื่อสารภายในตน (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารของบุคคลเพียงคนเดียว เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร มีระบบประสาทส่วนกลางทำหน้าที่ทั้งรับ-ส่งภายในตนเอง เมื่อมีข้อมูลข่าวสารมากระทบกับระบบประสาททั้ง 6 ประสาท และสมองจะรับวิเคราะห์เกิดภาพและบันทึกไว้ในหมวดความจำ เพื่อส่งสารต่อไปการสื่อสารภายในตนมีหลายอย่าง เช่น การนั่งสมาธิ การคิด การวิเคราะห์ การรำพึง การร้องเพลง ฟัง

เพลง เป็นต้น การสื่อสารภายในตนนี้ มีความสำคัญยิ่ง ผู้ส่งสารที่ดีต้องรู้จักตนซึ่งตนนั้น ประกอบด้วยกายกับจิต (สมชัย ศรีนอก, 2555) และยังสอดคล้องกับภูมิ หมื่นสิน เรื่อง “การสื่อสารเชิงพุทธในวิถีชีวิตของสังคมล้านนา” ที่กล่าวว่า การสื่อสารเชิงพุทธคือการสื่อสารบนพื้นฐานแห่งความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง และแต่ละบุคคลเชื่อมั่นในกฎของการกระทำซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย การสื่อสารทั้งตนเองและบุคคลอื่นเป็นการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ด้วยการเพียรสื่อสารเป็นไปในทางดี เพียรระวังจะไม่ทำการสื่อสารไปในทางที่ไม่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญา ในแต่ละขณะที่ทำการสื่อสารเพื่อให้ตนเองและผู้อื่น ในแต่ละขณะที่ทำการสื่อสารมีความสุขและทำให้ชีวิตดีขึ้น สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม โดยไม่มีการเบียดเบียนกันไม่ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่น (วุฒิ หมื่นสิน, 2564) ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับอิสรพงษ์ ไกรสินธุ์ เรื่อง “พุทธวิธีการสื่อสารทางการเมืองในยุคศตวรรษที่ 21” ที่กล่าวว่า “การสื่อสารทางการเมืองช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งในระดับสากล คือ สังคมโลกทั้งหมดได้คงไว้ซึ่งสันติสุข ปราศจากอคติ ความแตกแยก มาจนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน” (อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์, 2022) และนอกจากนี้แล้วยังพบว่า การสื่อสารเชิงพุทธนั้น นอกจากสื่อสารตามหลักวาจาสุภาสิตแล้ว ยังต้องเว้นวจีหุจรีต ประพฤติตามวจีสุจรีต ผู้ส่ง-ผู้รับสาร ต้องเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ตั้งอยู่ในหลักสัปปริสธรรม ผู้ส่งสารก็ต้องใช้หลักพุทธลีลาในการนำเสนอ ผู้รับก็ต้องใช้หลักกาลามสูตรในการรับสาร เป็นต้น (ณัฐชานันท์ สิริธัญโรจน์, 2565)

ประเด็นที่สอง รูปแบบพุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์กับผู้อื่น เป็นการสื่อสารตามหลักแนวคิดทฤษฎีนิเทศศาสตร์ทั่วไปมีบุรุษที่หนึ่งผู้พูด บุรุษที่สองผู้ฟัง บุรุษที่สามผู้ที่ถูกกล่าวถึง มีสารข้อความที่จะส่งไปให้บุรุษที่สองและสามรับรู้เข้าใจ โดยผ่านช่องทางต่างๆ เป็นตัวนำสารข้อความนั้นไป (กาญจนา มีศิลปะวิภักย์, 2557) แต่ในงานวิจัยนี้จัดบุรุษที่หนึ่งผู้พูดเป็นแกนกลางและจัดบุรุษที่สองและสามออกเป็นหกกลุ่มที่อยู่รายรอบข้างทั้งหกทิศ ตามแนวพุทธวิธีหรือที่เรียกกันว่าการสื่อสารเชิงพุทธ เพื่อสื่อสารกับบุคคลที่มนุษย์ได้ปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้น ได้แก่ พ่อแม่ผู้มีอุปการะ ครูอาจารย์ผู้สั่งสอนผู้แนะนำผู้ให้ความรู้ บุตรสาามีภรรยาคนในครอบครัว เพื่อนฝูงมิตรสหายหัวหน้า ลูกน้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง เทพเทวา พระสงฆ์ผู้ที่เคารพนับถือ (ที.ปา. (ไทย) 11/198/202) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ยังสอดคล้องกับลักษณะของการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธตามแนวมงคลสูตรคาถาที่สามข้อที่สิบนั้น เป็นวาจาสุภาสิต ไม่เป็นทุพภาสิต และเป็นวาจาไม่มีโทษ วิญญูชนไม่ติเตียน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) คือ กล่าวแล้วควรแก่เวลา-กาลเลน ภาสิตา โหติ กล่าวแล้วตามสัจจจริง-สัจจา ภาสิตา โหติ กล่าวแล้วอย่างอ่อนหวาน-สนหา ภาสิตา โหติ กล่าวแล้วอย่างประกอบด้วยประโยชน์ (อรรถสฤษฎิตา ภาสิตา โหติ) กล่าวแล้วด้วยเมตตาจิต-เมตตจิตเตน ภาสิตา โหติ (วสิน อินทสระ, 2557)

ยังสมรสอดคล้องกับวาจาอันประกอบด้วยองค์ 4 เป็นวาจาสุภาพ ไม่ใช่เป็นทุพภาษิต เป็นวาจาไม่มีโทษ และวิญญูชนไม่พึงติเตียน นั่นก็คือ ย่อมกล่าวแต่คำที่เป็นสุภาพ ไม่กล่าวคำที่เป็นทุพภาษิต ย่อมกล่าวคำที่เป็นธรรม ไม่กล่าวคำที่ไม่เป็นธรรม ย่อมกล่าวแต่คำอันเป็นที่รัก ไม่กล่าวคำอันไม่เป็นที่รัก ย่อมกล่าวแต่คำสัตย์ ไม่กล่าวคำหละหละ (ขุ.เถร. 26/1232/540) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) (สุภาสิตา จ ยา วาจา : well-spoken speech) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) เมื่อนำหลักการสื่อสารโดยทั่วไปมาบูรณาการหรือจะเรียกว่าประยุกต์ (Applied) เข้ากับการสื่อสารเชิงหรือพุทธวิธีการสื่อสารก็จะได้เป็น “พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์” หรือจะเรียกว่า “การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” (ณัฐชนันท์ สิริธัญโรจน์, 2565)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ TPBMTP Model หมายถึง การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธคือวาจาสุภาพที่ประกอบไปด้วยคำสัจจริง คำสุภาพ มีประโยชน์ มีเมตตา และเหมาะสมกับกาลเวลาเหมาะสมกับสถานที่ ควรแล้วที่เด็กวัยรุ่นชวชนใช้ในการสื่อสารต่อกัน ทั้งกับตนเองและผู้อื่นรอบข้างอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบที่ได้ คือ TPMTMP Model มาจาก T-Truth (คำสัจจริง-เว้นคำเท็จ) P-Polite คำสุภาพ-เว้นหยาบคาย) B-Benefit (มีประโยชน์-เว้นโทษ) M-Merciful (มีเมตตา-เว้นไร้น้ำใจ) TP-Time and Place (กาลเทศะ-เวลาและสถานที่)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธเป็นการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารกับกรัชกาย และการสื่อสารกับบุคคลรอบข้างตามหลักทิศหก การสื่อสารกับกรัชกายเป็นการพูดสื่อสารกับตนเอง (ผู้ส่งสาร) เป็นการรับรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติทำการรับรู้เข้าใจกับสาระข้อมูลที่ได้จากกลียณมิตรและโยนิโสมนสิการอันเป็นแบบอย่างประสบการณ์ที่ได้มาอย่างถูกต้อง เช่น สื่อสารกับกรัชกาย การสื่อสารด้วยวิธีโยนิโสมนสิการ การสื่อสารกับบุคคลรอบข้างตามหลักทิศหกด้วยหลักการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์อันเป็นกระบวนการผสมผสานกับหลักวาจาสุภาพ ซึ่งประกอบด้วย การสื่อสารที่เหมาะสมกับกาลเวลา เป็นความจริง ด้วยความอ่อนหวานชื่นใจ เป็นประโยชน์ และด้วยเมตตาจิต กับบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ที่แวดล้อมรอบข้าง คือ พ่อแม่ผู้มีอุปการะ ครูอาจารย์ผู้สั่งสอนผู้แนะนำผู้ให้ความรู้ บุตรสาามีภรรยาคนในครอบครัว เพื่อนฝูงมิตรสหายหัวหน้า ลูกน้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง เทพเทวาพระสงฆ์ผู้เคารพนับถือ จึงนับว่าเป็นการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ทำให้สังคมน่าอยู่ น่าอาศัยเสริมหลักประกันในชีวิต หลักประกันในทรัพย์สิน หลักประกันในครอบครัว หลักประกันในสังคม และหลักประกันในสุขภาพ ให้แข็งแรงมั่นคงยิ่งขึ้นไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดน่าน ควรจัดทำโครงการ 1) “เสริมสร้างพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดน่าน” 2) “การนำพุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์

ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตของนักเรียนโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา” 3) “การปลูกฝังพุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์ปลอดภัยให้กับนักเรียน” 4) “การประกวดแข่งขันการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนนำพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยไปใช้ในชีวิต” ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดน่านควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาปรับปรุง/ส่งเสริมสนับสนุนในประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมัศึกษานำพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยไปใช้ในโรงเรียนโดยทำการประกวดแข่งขันระหว่างโรงเรียนในจังหวัด 2) นำการบูรณาการพุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์และปลอดภัยในเด็กวัยร่นไปดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน 3) จัดทำรูปแบบพุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์และปลอดภัยสำหรับเด็กวัยร่น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดน่านควรทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยในโรงเรียนมัธยมจังหวัดน่าน” 2) เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดน่านควรทำวิจัยเรื่อง “การนำพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดน่าน” 3) เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดน่านควรทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำพุทธวิธีการสื่อสารสร้างสรรค์ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดน่าน”

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา มีศิลปะวิภักย์. (2557). ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณัฐชานันท์ สิริธัญโรจน์. (2564). “พุทธวิธีการสื่อสารแบบสร้างสรรค์และปลอดภัยในเด็กวัยร่น”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2557). มงคล 38 ฉบับสังเขป (คู่มือปฏิบัติธรรมเพื่อมงคลชีวิต). กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา.
- เบญจมาศ ขำสกุล. (2558). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2565 จาก <https://sites.google.com/site/thaicommunication83/bth-thi-1-kar-suxsar>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 34 กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์แมสโปรดักส์จำกัด.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), (2559). พจนานุกรมไทย-บาลี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ปัญญามิตรการพิมพ์.

- พระมหาอารีย์ พลากิโก และคณะ. (2558). ธรรมบทภาคที่ 1 แปลโดยพยัญชนะ ฉบับสองภาษา (ไทย-บาลี) เรื่องพระจักขุบาลเถระ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เลียงเชียง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิ หมั่นสิน (2564). การสื่อสารเชิงพุทธในวิถีชีวิตของสังคมล้านนา. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7. “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”. วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชัย ศรีนอก. (2555). สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต 2555. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2565 จาก http://pbs.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/02/00243_29_2555สารนิพนธ์เรื่อง-พุทธสื่อสาร-ผศ.ดร.สมชัย-ศรีนอก309-316.pdf.
- อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์, “พุทธวิธีการสื่อสารทางการเมืองในยุคศตวรรษที่ 21”, เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2565 จาก http://wittayalai.com/_files_school/1331100048/workteacher/1331_100048120170701-012218.pdf
- Bandler Richard and Grinder John. (1975). The Structure of Magic I : A Book about Language and Therapy. Science and Behavior Books Inc.